

Musik i Uppland, torsdag 17 maj 2018

Griegs pianokonsert

Uppsala Kammarorkester
Dirigent: Eivind Aadland
Solist: Håvard Gimse, piano

**MU
SIK**
I UPPLAND

Program

Arne Nordheim
1931-2010

Nachruf

Edvard Grieg
1843-1907

Pianokonsert i a-moll op. 16
Allegro molto moderato
Adagio
Allegro moderato molto e marcato

PAUS

Ludwig van Beethoven
1770-1827

Symfoni nr 3 i Ess-dur op. 55 "Eroica"
Allegro con brio
Marcia funebre: Adagio assai
Scherzo: Allegro vivace
Finale: Allegro molto

Konserten beräknas pågå till ca 21.05

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Klara Hellgren, *konsertmästare*
Bernt Lysell
Anders Lagerqvist
Dag Alin
Dinara Mansurova
Tomas Ebrelius
Katarina Edvardsson

Violin 2

Elin Emtell Rubinsztejn
Henriette Klauk
Staffan Ebbersten
Catharina Ericsson
Gabriele Freese
Christina Gustavsson Hamberg

Viola

Sofia Hansen
Olof Ander
Jörgen Sandlund
Thomas Ringqvist
Åsa Stove Paulsson

Violoncell

Per Nyström
Louise Agnani
Sara Wijk
Gunnar Jönsson
Kontrabas
Barbro Lennstam
Sigrid Granit
Mattias Normell

Flöjt

Kristina Ålåker
Josefine Ansved

Oboe

Maria Bolton
Jenny Hülphers

Klarinett

Carl Ahlgren
Magnus Holmänder

Fagott

Sven Aarflot
Viktor Fogelberg

Horn

Fredrik Dickfelt
Lennart Stevesson
Tommy Knutsson
Britt Crafoord

Trumpet

Bengt Fagerström
Paul Hägglöf

Trombon

Birgitta Lagerstedt
Sally Allkins
Nicholas Eastop

Pukor

Christer Ferngren

Nordheim, Grieg och Beethoven

Både i Norge och internationellt betraktades Arne Nordheim som landets störste tonsättare efter Grieg. Han bebodde sedan länge statens hedersbostad för konstnärer nära kungliga slottet i Oslo, kallad Grotten och en gång i tiden poeten och historikern Henrik Wergelands hem. På Nordheims 70-årsdag kungjordes att International Astronomical Union hade beslutat att kalla asteroid nummer 3457 för "Arnenordheim", tidigare hade den fått nöja sig med det mer färglösa "1985 RA3". I motiveringen underströks att Nordheims inspiration ofta hämtats från rymden, exempelvis i *Celestial Mechanics* för öppningsceremonin vid vinter-OS i Lillehammer 1994. Andra mindre betydande fakta kan ibland ge den allra största ryktbarheten. Som när Frank Zappa, i en intervju med journalister i Köpenhamn 1973, berättade att vad han helst ville uppleva i Skandinavien var att få träffa Arne Nordheim, blev norrmannen *verkligen* världsberömd. De båda förblev vänner till Zappas död.

Nordheims första verk var *Essay* för stråkkvartett, framfört i Stockholm 1954. Men han var noga med att det inte fick räknas som opus 1, det var stråkkvartetten från 1956 som skulle ha den äran. Den betydde väldigt mycket för honom, i 25-åringens kvartett fanns redan de långa linjerna och de stora klangerna. Dess tredje och avslutande sats kallades *Epitaffio*, det vill säga eftermäle eller minnesruna, och närmare tjugo år senare kom denna sats att pånyttfödvas som *Nachruf* för stråkar från 1975. Titeln var nu tysk, men innebörden var densamma. Ett musikaliskt möte med glömda år, menade tonsättaren själv. *Under arbetet har jag upptäckt att jag redan 1956 tänkte i större klangblock och deras gradvisa förändring.* Men vilket "eftermäle" som egentligen följer sig här säger han inget om.

Just 25 år gammal var Edvard Grieg då han skrev sitt mest populära orkesterverk, i alla fall om man räknar framföranden och bortser från enstaka satser i *Peer Gynt*-musiken. *Pianokonserten i a-moll* från 1868 är en av alla tiders mest älskade konserter oavsett soloinstrument. Det var en lycklig tid för Grieg, året innan hade han gift sig med sopranen Nina Hagerup, och nu hade dottern Alexandra sett dagens ljus. Dags för en längre semester, med mycket tid för komponerande. Resan gick till Danmark, Nina och Alexandra parkerades hos svärföräldrarna i Köpenhamn, medan Edvard slog sig ned hos vänner i Søllerød strax norr om huvudstaden. Arbetet med konserten gick bra. Den ungdomliga charmen, den vackra långsamma satsen och finalen med hardangerfelans karaktär så lätt och lekande överförd till konsertflygeln, allt lade grunden till internationell ryktbarhet. Livet igenom var Grieg ändå missnöjd både med orkestreringen och med detaljer i solostämman. Han fortsatte att då och då revidera verket, till och med så sent som under sitt sista levnadsår. Men konserten var förstas ett stående inslag i hans många turnéer, kritikernas och publikens entusiasm styrkte till och med den notoriskt självkritiske tonsättaren.

Grieg kom att möta Franz Liszt i Rom vid två tillfällen, en mycket välvillig supporter som tidigare säkrat ett statligt stipendium för den unge norrmannen genom ett rekommendationsbrev. 1870 tog Grieg mod till sig och introducerade den nya pianokonserten för sin store mentor, som genast spelade igenom den och uttryckte sin stora förtjusning. Nära slutet upptäckte Liszt en detalj som väckte hans speciella gillande och utropade med all kraft utan att avbryta spelet: *g, g, inte giss! Fantastiskt! Den äkta svenska varan! Vad månne norrmännen säga om det?*

Den största av alla symfonier? Det tyckte många av 151 tillfrågade världsdirenter om *Symfoni nr 3 "Eroica"* av Ludwig van Beethoven. BBC Music Magazine hade bett dem presentera var sin 20-i-topplista över symfonier, och Eroican blev etta i de flesta fall. Lite väl svårt, och knappast intressant, att gradera på det viset. Men den musikhistoriska betydelsen är i alla fall inget man behöver rösta om. Symfonin tänjde på alla gränser redan ifråga om längden, första satsen är ungefär lika lång som den typiska motsvarande wienklassikern i sin helhet. Ett landmärke för övergången mellan den klassiska och den romantiska eran. Välbekant är historien om Beethoven som sliter sönder partiturets titelsida med dedikationen till Napoleons ära, i djup besvikelse över att denne svikit sina ideal och utropat sig till kejsare. Berättelsen är mer komplicerad än så och långtifrån glasklar i detaljerna. Idén att alls blanda in Napoleon antas ha sin grund i samtal med en av härförarens generaler, nämligen Jean-Baptiste Bernadotte, sedermera kung Karl XIV Johan av Sverige. Under sin tid vid den franska beskickningen i Wien tycks han år 1798 ha umgåtts en del med tonsättaren. Först efter Beethovens död började man intressera sig närmare för symfonins eventuella program eller idégrund, och försöken att lägga beslag på den för politiska syften har varierat. Nazisternas ideologer använde sig gärna av Beethovens musik överhuvudtaget. I DDR menade man att han förkroppsligat den franska revolutionen och med kraft fört dess idéer vidare.

Symfonin skrevs huvudsakligen under sommarhalvåret 1803. Beethovens sedvanliga välgörare furst Lobkowitz köpte den för eget bruk, och arrangerade provspelningar under tonsättarens ledning innan verket nådde

offentligheten. Här gällde det ju något lika nytt som svårspelat. Första testrundan ägde rum i Lobkowitzs palats i juni 1804, plågad av de vanliga problemen med att Beethoven inte var någon speciellt bra dirigent. Han uruppförde också själv symfonin offentligt den 7 april 1805 i Theater an der Wien. På grund av mindre lämplig programsättning blev det en väldigt lång konsert, och Eroican var ju lång i sig. En åhörare lär ha ropat att han ville skänka en slant för att få stopp på symfonin. Beethoven å sin sida demonstrerade öppet sitt missnöje med publiken, applåderna kändes inte tillräckligt entusiastiska. Inte förvånande kanske, förutom längden bjöds ett tidigare aldrig hört tonspråk och en annorlunda orkesterklang än den invanda. I den tredje symfonin lämnar Beethoven salongskulturen för gott och presenterar en allomfattande musik som kräver stora rum och en publik som är beredd att hänga på. Att den långsamma satsen från första början planerades som en sorgmarsch framgår redan av Beethovens tidiga skisser. Den är klart påverkad av den franska revolutionsmusiken som redan på 1790-talet spritts till operans värld, och som säkert även hörts hos general Bernadotte. Komponerandet beredde Beethoven stor möda, medan tolkningen av vem som egentligen sörsjs också orsakat mycket grubblande. Satsen kom med tiden att bli bruksmusik i olika sorgtyngda sammanhang. Som vid Felix Mendelssohns begravning 1847, eller då den ersatte ett annat verk bara minuter efter att dirigenten Erich Leinsdorf under en konsert med Boston Symphony 1963 fått reda på att president Kennedy hade mördats. Rudolf Kempe dirigerade München-filharmonikerna i sorgmarschen vid begravningen av offren för massakern under sommar-OS 1972.

Gunnar Lanzky-Otto

Eivind Aadland, dirigent

Eivind Aadland är en av Norges mest hyllade dirigenter. Han var konstnärlig ledare och chefsdirigent för Trondheims Symfoniorkester under sju säsonger från 2004. Han gästar regelbundet Oslofilharmonien och Bergens Filharmoniska Orkester, samt Göteborgssymfonikerna och Svenska Kammarorkestern bland en rad orkestrar i Skandinavien. Vid Den Norske Opera har han gjort kritikerrosade föreställningar av Don Giovanni, Figaros bröllop, Trollflöjten och Läderlappen. Han samarbetar med orkestrar runt om i Europa, men också i Australien och Japan. Nyligen gästade han Adelaide Symphony Orchestra och Tasmanian Symphony Orchestra i Australien.

Eivind är en flitig gästdirigent hos WDR Sinfonieorchester Köln, med vilken han spelat in samtliga symfoniska verk av Grieg på skivmärket Audite. Det blev sammanlagt fem kritikerrosade volymer (avslutades 2015). Text i Gramophone beskrivs inspelningarna som "enastående" och "helt exceptionella". Som den förespråkare han är för sitt lands musik har han också spelat in verk av Arne Nordheim, Eivind Groven, Ole Bull, Irgens-Jensen och Schjelderup.

Håvard Gimse, piano

Pianisten Håvard Gimse har etablerat sig som en av Norges främsta musiker med en expansiv repertoar som omfattar över 30 framförda pianokonsserter. Som solist har han spelat t ex med symfoniorkestrarna i Baltimore, Birmingham, Tokyo, Prag, Frankfurt, Berlin, London och Liverpool förutom med de flesta stora orkestrarna i Norden. Han har gett konsserter på många av världens mest prestigetunga konsertscener som Wigmore Hall, Carnegie Hall (New York), Palais de Arts (Brüssel), Concertgebouw (Amsterdam) m fl. Bland kammarmusikpartners återfinns Truls Mørk, Tine Thing Helseth och Alina Pogostkina.

Av mottagna priser kan nämnas Steinwaypriset 1995, Griegpriset 1996 och Sibeliuspriset 2004 och tillsammans med Truls Mørk tilldelades han under Festspillene i Bergen 2011 Kritikerpriset för framförandet av Beethovens samtliga cellosonater.

Håvard Gimses förkärlek för skandinavisk och norsk musik har gjort honom till en av de mest inflytelserika artister på den arenan. Bland en lång rad inspelningar finns albumet Arvesylv på Fabra Records med musik av Tveitt, Saeverud och Mørk Karlsen.

Håvard är professor vid Norges Musikhögskola i Oslo och ger regelbundet masterclasses både på hemmaplan och utomlands.

Musik i Upplands kommande konserter

Lördag 26 maj kl 16.00, Uppsala Konsert & Kongress, Restaurangen

Carte Blanche

Trio X och hemliga gäster. *Fri entré*

Arrangeras i samarbete med Uppsala Konsert & Kongress och Musikens Hus Vänner.

26 - 30 juni och 3 - 7 juli, kl 12.00, Uppsala domkyrka

Tornmusik

Linnékvintetten spelar från Uppsalas domkyrkotorn ut över Domkyrkoplan. Därefter, kl. 12.30, följer en halvtimmes konsert inuti domkyrkan. *Fri entré*

I samarbete mellan Musik i Uppland, Uppsala domkyrka och Uppsala kommun.

2018 fyller Uppsala Kammarorkester 50 år

Uppsala Kammarorkester grundades av Carl Rune Larsson och bestod då av en blandning av professionella musiker och amatörer. Genom åren har orkestern utvecklats till en helt professionell kammarorkester på högsta nivå.

Säsongen 2018-2019 gör vi en minnesresa men vi får också höra uruppföranden och nya spännande solister. Tre chefsdirigenter som haft stor betydelse för Uppsala Kammarorkester besöker oss under jubileumsåsongen, ett oratorium står på programmet och mycket mer.

Passa på att köpa abonnemang till alla tio konserterna under säsongen 2018-2019 och du som redan har förnyat ditt abonnemang, välkommen till hösten!

- Kontakta biljettkassan Uppsala Konsert & Kongress för abonnemangsköp tel. 018-727 90 00
- Det går också att köpa abonnemang via webben: www.tickster.com

Musik i Uppland samarbetar med Vi-skogen

Utöver en blomma, som tack till våra artisters medverkan planterar Musik i Uppland fem träd i Vi-Skogen som en gåva till vår gemensamma jord.

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Orkesterassistent: Johannes Risberg 018-17 19 26, johannes.risberg@musikiuppland.se

Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.
www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND